

нового суб'єкта як головної мішені глобалізаційних амбіцій суспільства пізнього капіталізму. Наша ідентичність формується в оточуючому нас візуальному полі – за допомогою Інтернету, перегляду глянцевого журналістики, читання газет, перегляду телебачення, репресивної візуальної присутності Макдональдсів, задоволення своїх споживчих бажань в момент побіжного огляду барвистих вітрин універсальних магазинів і бутиків» [3, 115]. Усманова зазначає, що форми або топоси бачення є не винаходами геніїв, а тим, що завдяки сформованому візуальному досвіду диктується митцю його добою, де однаково важливу роль відіграють економічні, політико-соціальні умови існування та положення індивіда у владній ієрархії суспільства.

Отже, аналіз сфери візуальності представлений досить різними культурологічними концепціями, кожна з яких пропонує власні підходи до розуміння сучасного соціокультурного простору. На даний момент ми спостерігаємо формування магістральних дослідницьких шляхів, які через деякий час можна буде поєднати, створивши комплексне бачення багатоаспектних проявів візуального підходу, як домінуючого принципу організації сучасної культури.

Література:

1. Гройс Б. *Топология современного искусства* // *Хрестоматия. Электронные тексты для учебных курсов «Социология культуры», «Визуальная антропология», «Семиотика культуры»*. Вып. 1. (Составитель Круткин В.Л.). – Ижевск, 2007. – С. 43-49.
2. Зенкова А.Ю. *Визуальные исследования как интегральная область социально-гуманитарного знания* // *Научный ежегодник Института философии и права УрО РАН*. – Екатеринбург, 2005. – Вып. 5. – С. 184-193.
3. Усманова А. *Между искусствоведением и социологией: к вопросу о предмете и методе «визуальных исследований»* // *Хрестоматия. Электронные тексты для учебных курсов «Социология культуры», «Визуальная антропология», «Семиотика культуры»*. Вып. 1. (Составитель Круткин В.Л.). – Ижевск, 2007. – С.111-116.
4. Элкинс Дж. *Исследуя визуальный мир / пер. с англ. Вильнюс: ЕГУ, 2010.*

ГЕНДЕРНИЙ СТАТУС ЯК ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ІЄРАРХІЇ

Шевченко Зоя Володимирівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Гендерна структура суспільства, будучи частиною соціальної структури, відображає ієрархічність відносин між статями. Гендерний статус – це один з ключових елементів гендерної структури суспільства поряд із гендерною роллю, гендерними відносинами, гендером як соціальним інститутом та ін.

Якщо статя, як аскриптивний соціальний статус, відображає наявність у індивіда морфофункціональних особливостей організму, включаючи його репродуктивні особливості й властивості, та відбиває на загальносуспільному рівні демографічну ситуацію конкретного соціального середовища, то гендерний статус виражає соціально обумовлену (історичну, політичну, культурну, релігійну,

економічну) специфіку включення індивіда у соціальний простір в залежності від його біологічної статі, гендерної ідентичності, гендерної самопрезентації, сексуальної орієнтації тощо.

Важливо розрізнати загальний гендерний статус та індивідуальний.

Загальний гендерний статус визначає місце в суспільстві цілої соціально-статевої групи (наприклад, жіноцтва) в залежності від системи владних, культурних, релігійних відносин, що в ньому панують відносно інших соціально-статевих груп. Так, в патріархальних суспільствах гендерний статус жінки завідомо нижчий від гендерного статусу чоловіка.

Індивідуальний гендерний статус безпосередньо залежить від того, наскільки спосіб життя індивіда, його самореалізації тощо відповідає загально прийнятим гендерним стандартам конкретного соціуму. Індивідуальний гендерний статус – це місце індивіда в соціальній ієрархії, яке він займає відносно інших індивідів в залежності від міри свідомого або несвідомого, добровільного або вимушеного підтримування (або нехтування) суспільно визнаного соціально-культурного, символічного конструкту власної статі, тобто гендеру.

На гендерний статус індивіда впливають як зовнішні, так і внутрішньоособистісні чинники.

Зовнішні чинники постають у вигляді специфічних стандартів, шаблонів, норм поведінки та самопрезентації для представників чоловічої та жіночої статі, що діють в кожному соціально-культурному середовищі.

Внутрішньоособистісні чинники відповідають за міру відповідності реальної поведінки індивіда суспільно прийнятим стандартам жіночої та чоловічої моделі поведінки. Чим більша відповідність реальної поведінки очікуваній, тим вище гендерний статус індивіда у власній соціально-статевій групі та, як правило, вища його оцінка представниками протилежної статі.

Гендерний статус із приписаними йому гендерними ролями не просто визначає місце людини в соціальній ієрархії, а й робить її поведінку передбачуваною, прозорою, тим самим здійснюючи контролюючу та регулюючу функції. Відхилення чи порушення гендерних норм може призводити як до стигматизації окремих індивідів, так і маргіналізації цілих соціальних груп, наприклад, сексуальних меншин.

Отже, якщо ієрархічність гендерних статусів є санкціонованою нормою для певного соціально-культурного середовища, то індивіди, намагаючись зберегти власну «нормальність», будуть постійно відтворювати гендерну нерівність.

Практичне втілення принципів гендерної рівності знімає питання ієрархічності загальних гендерних статусів. Однак поняття гендерного статусу відбиває не тільки суспільні відносини статевого домінування, але й міру відповідності конкретного індивіда жіночим або чоловічим соціокультурним стандартам. І якщо подолання гендерної ієрархії, заснованої на гнобленні однієї статі іншої, процес складний, але можливий, то уніфікація суспільно прийнятих стандартів фемінності та маскулінності невілюватиме само поняття «гендер».

Отже, розуміння поняття гендерного статусу є складним і нерозривно пов'язаним із гендерною ієрархією. Якщо юридична рівність статей знімає питання нерівності соціально-статевих груп (загальних гендерних статусів), то подолання ієрархічності індивідуальних гендерних статусів покладається на кожного окремого індивіда.